

ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ

УДК 340:338.40 (045)
Горіна Г. О.,
кандидат економічних наук, доцент

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: gorina_anna@mail.ru

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ВЕКТОРИ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Horina H. O.,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor

Donetsk National University
of Economics and Trade named after
Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
gorina_anna@mail.ru

STATE VECTORS OF INSTITUTIONAL AND LEGAL SUPPORT OF TOURISM MARKET FORMATION

Мета. Дослідження інституційно-правового підґрунтя загальнодержавного регулювання та сприяння розвитку туризму України.

Методи. Дослідження базується на комплексному аналізі інституційно-правових засад загальнодержавного забезпечення розвитку туризму. Використано діалектичний метод наукового пізнання, а також комплекс загальнонаукових методів гносеології: теоретичного узагальнення, графічного та історичного, групування.

Результати. Запропоновано два блоки державного регулювання та управління розвитком ринку туристичних послуг, а саме: інституційно-правовий та соціально-економічний. Інституційно-правовий блок запропоновано реалізовувати шляхом розбудова нормативно-правової бази у сфері туристської підприємницької діяльності, чіткої регламентації повноважень органів державної влади з питань регулювання та управління розвитком ринку туристичних послуг, вдосконалення оргструктури органів влади для забезпечення державної підтримки туризму, гармонізації національного законодавства у сфері туризму з міжнародним. Соціально-економічний блок запропоновано втілювати шляхом активізації фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки розвитку туризму, запровадження градації системи пільг, пільгових канікул, залучення туристичних підприємств до виконання державних замовлень з поставки послуг, сприяння залученню іноземних інвестицій. Окреслено, що основними шляхами реалізація державної політики в галузі туризму є ліцензування, стандартизація, сертифікація туристичних послуг та контроль за дотриманням законодавства. Досліджено, що визначені вектори реалізуються завдяки мережі державних органів, які у рамках своїх повноважень забезпечують здійснення державної політики у галузі туризму у визначеному напрямку.

Ключові слова: туризм, туристичний бізнес, туристичний ринок, управління, розвиток, ліцензування, стандартизація, сертифікація, контроль.

Постановка проблеми. Досягнення узгодженості і задоволеності інтересів держави та суб'єктів туристичного ринку за рахунок впровадження оптимальної моделі державного регулювання та сприяння розвитку підприємницьких процесів у туристичній галузі

можливо за рахунок розбудови відповідної нормативно-правової бази, забезпечення гармонізації українського законодавства у сфері туризму з законодавством ЄС, впровадження сателітних рахунків індустрії туризму, забезпечення законодавчої гарантії та дієвих механізмів довготривалості державної політики сприяння та підтримки розвитку туристичних підприємств, вдосконалення інституційно-організаційної мережі центральних та місцевих органів забезпечення розвитку та підтримки підприємств індустрії туризму за рахунок чіткого розмежування повноважень та сфер впливу зазначених органів.

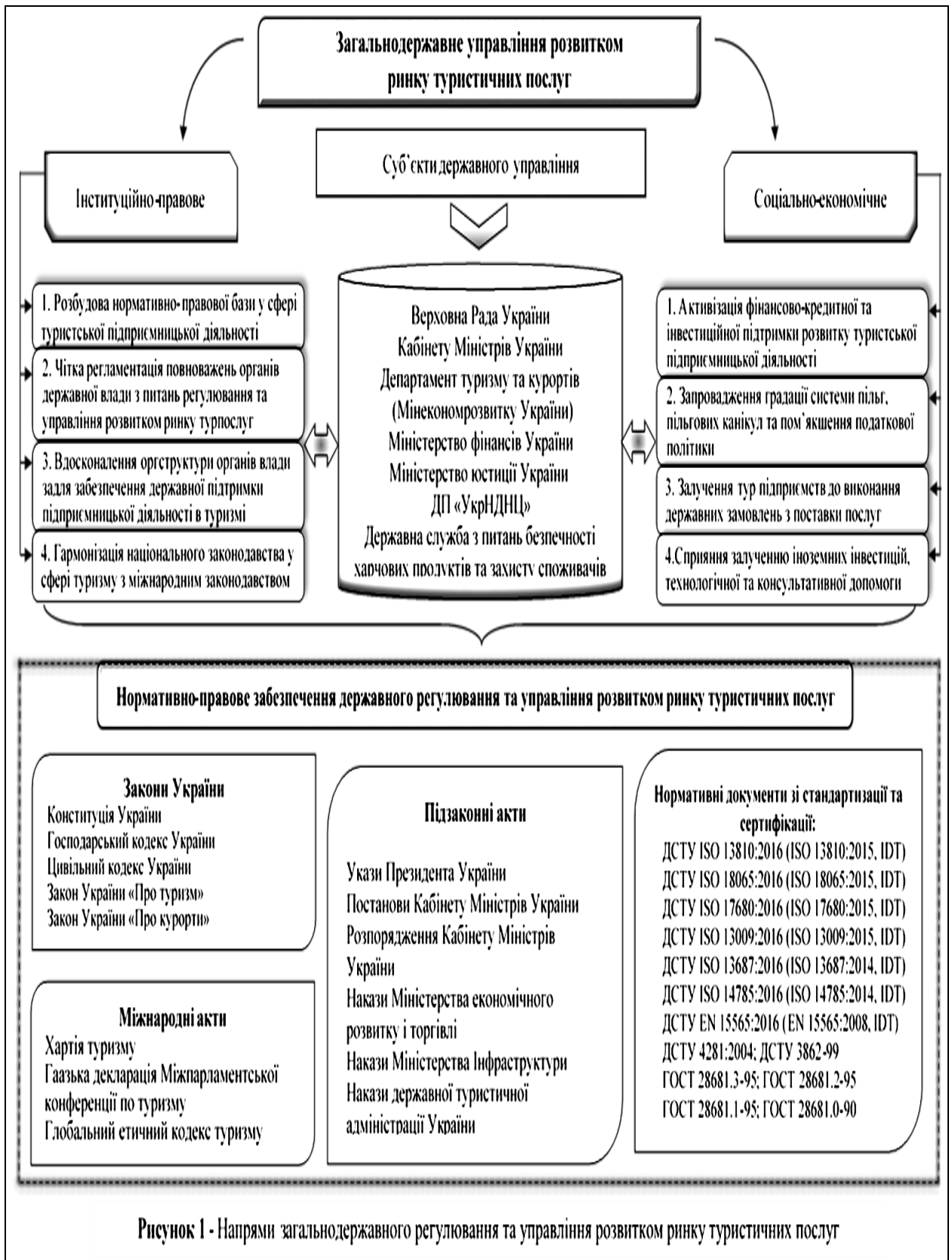
Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням державного регулювання розвитку туризму, напрямам його розвитку та шляхам вдосконалення присвячена значна увага серед вітчизняних та зарубіжних дослідників. Так, В. І. Бирковичем [1, с. 157] «...розширено перелік важелів державного регулювання прямого впливу введенням економічного механізму забезпечення охорони природного середовища рекреаційних територій регіону, а також непрямого впливу через інформаційне забезпечення сфери надання туристичних послуг», Н. В. Василюхою [2] запропоновано механізм державного регулювання розвитку ринку туристичних послуг, М. Мальською [3] досліджено напрями вдосконалення державного регулювання розвитку туризму в Україні з урахуванням міжнародного досвіду, О. А. Мельниченко [4] конкретизовано механізми та засоби державного регулювання туризму, І. В. Саух [5] на основі контент-аналізу змісту визначень категорії «державне регулювання» здійснено поглиблення теоретичних та методичних підходів до розвитку тезаурусу туристичної індустрії в аспекті її державного регулювання, С. В. Хлоп'як [6] обґрунтовано методичні підходи до формування функціонального апарату механізму державного регулювання туризму. Разом з тим, відсутні комплексні ґрунтовні дослідження взаємопов'язаних векторів державного регулювання та управління розвитком туризму, а саме: ліцензування, стандартизації та сертифікація туристичних послуг, організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства, їх інституційно-правового підґрунтя.

Мета статті. Дослідження інституційно-правового підґрунтя загальнодержавних векторів регулювання та сприяння розвитку туризму України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними цілями державного регулювання в галузі туризму є: забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля; безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань; збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля; створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності [7].

Так, основними пріоритетними напрямками державної політики в галузі туризму є: удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму, забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць; розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного туризму; розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку; створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації регулювання, забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань [7].

Забезпечення досягнення визначених цілей та реалізація пріоритетних напрямків державної політики в галузі туризму можлива за рахунок здійснення розбудови узгодженої державної політики у двох ракурсах: інституційно-правовому та соціально-економічному (рис. 1).

Примітка. Розроблено автором.

Досягнення визначених цілей та окреслених пріоритетних напрямків можливо за рахунок системної взаємодії та чіткої регламентації повноважень органів державної влади з питань регулювання та управління розвитком туризму.

Згідно Закону України «Про туризм» основними шляхами реалізація державної політики в галузі туризму, державного регулювання та управління розвитком туристичного бізнесу є ліцензування, стандартизації та сертифікація туристичних послуг, організація і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства. Визначені вектори реалізуються завдяки мережі державних органів, які у рамках своїх повноважень забезпечують здійснення державної політики у галузі туризму у визначеному напрямку (рис. 2).

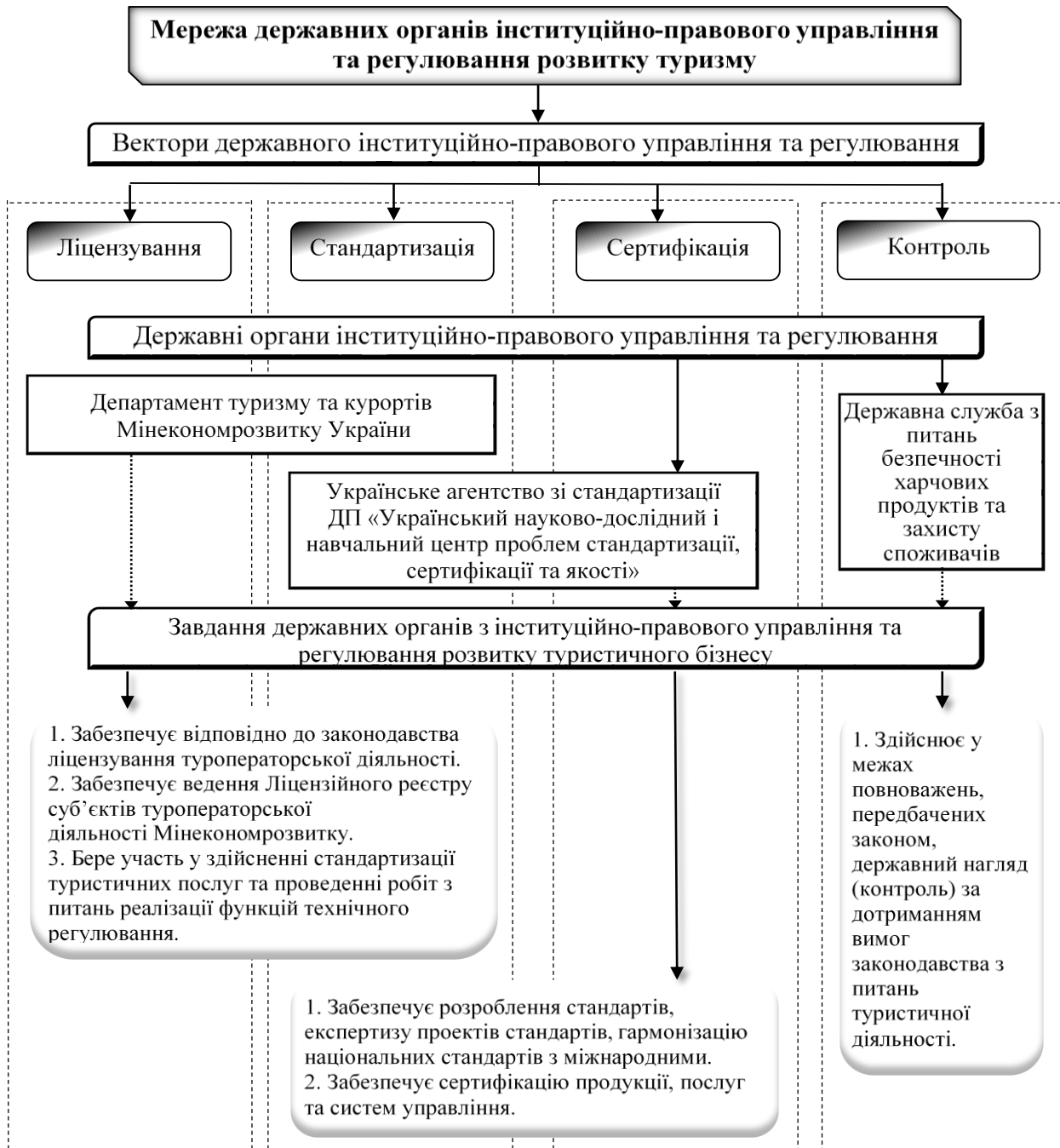

Рисунок 2 – Мережа державних органів інституційно-правового управління та регулювання розвитку туризму.

Примітка. Розроблено автором на основі [8, 10].

Отже, інституційне забезпечення ліцензування діяльності туристичних операторів, здійсненні стандартизації туристичних послуг та проведенні робіт з питань реалі-

зації функцій технічного регулювання покладено на Департамент туризму та курортів, який є самостійним структурним підрозділом апарату Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Головною метою діяльності Департаменту є «...забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері туризму та курортів (крім здійснення нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів)» [8].

Забезпечення розроблення стандартів, експертизу проектів стандартів, гармонізацію національних стандартів з міжнародними, сертифікацію продукції, послуг та систем управління, зокрема в туризмі, здійснює ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості».

Здійснення у межах повноважень, передбачених законом, державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства з питань туристичної діяльності покладено на Державну службу з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Висновки. Забезпечення стійкого розвитку туризму можливо за рахунок впровадження узгодженої систематичної державної політики, здійснення розбудови якої пропонується реалізовувати у двох ракурсах: інституційно-правовому та соціально-економічному. Водночас основним підґрунтям такої політики є чітка регламентація повноважень органів державної влади. В Україні мережу державних органів інституційно-правового управління та регулювання розвитку туризму, яка забезпечує ліцензування, стандартизацію, сертифікацію та контроль за виконанням законодавства, утворюють Департамент туризму та курортів Мінекономрозвитку України, Українське агентство зі стандартизації ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» та Державна служба з питань безпечності харчових продуктів і захисту споживачів.

Список літератури / References

1. Биркович В. І. Удосконалення державного регулювання розвитку туризму на регіональному рівні / В. І. Биркович // Стратегічні пріоритети. – 2007. – №. 4(5). – С. 157–163.

Byrkovich, V. I. (2007). Improvement of stateregulation of tourism development at the regional level. *Stratehichni priorytety*. [Strategic priorities], no. 4(5), pp. 157 – 163.

2. Василюха Н. В. Особливості державного регулювання розвитку ринку туристичних послуг / Н. В. Василюха // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.7. – С. 188 – 193.

Vasylykha, N. V. (2013). Characteristics of stateregulation of market of tourist services. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. [Scientific Bulletin of Ukrainian National Forestry University], no. 23.7, pp. 188 – 193.

3. Мальська М. Удосконалення державного регулювання розвитку туризму в Україні з урахуванням міжнародного досвіду / М. Мальська // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 29(2). – С. 143 – 151.

Malska, M. (2012). Improvement of the state regulation of tourism industry in Ukraine taking into consideration international experience. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Mizhnarodni vidnosyny*. [Visnyk of the Lviv University. Series International Relations], vol. 29, part 2, pp. 143 – 151.

4. Мельниченко О. А. Теоретико-методологічні основи державного регулювання туризму / О. А. Мельниченко. // Державне будівництво. – 2010. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2010_2_16.

Melnychenko, O. A. Theoretical and methodological foundations of state regulation of tourism. *Statebuilding*, 2010, no. 2. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2010_2_16 (Accessed 25 October 2016).

5. Саух І. В. Державне регулювання розвитку туризму: сутність поняття та проблеми визначення / І. В. Саух // *Актуальні проблеми економіки*. – 2014. – № 4. – С. 59 – 66.

Saukh, I. V. (2014). State regulation of tourism development: the essence of the concept and the problem of definition. *Aktualni problemy ekonomiky*. [Actual problems of economics], no. 4, pp. 59 – 66.

6. Хлоп'як С. В. Державне регулювання туризму в Україні: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" / Хлоп'як Сергій Васильович – Київ, 2015. – 27 с.

Khlopiak, S. (2015). *Derzhavne rehuliuivannya turyzmu v Ukraini*. Author's thesis. [Stateregulation of tourism in Ukraine: avtoref. dis. kand. econ. nauk], Kiev, 27 p.

7. Закон України «Про Туризм» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>

Zakon Ukrainy «Pro Turyzm», available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (Accessed 25 October 2016).

8. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 22 липня 2016 р. № 1202 «Про затвердження Положення про департамент туризму та курортів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=f986105f-102a-47f7-b5f0-fefebb9c20a3&tag=PolozhenniaProUpravlinnia>

Ministry of economic development and trade of Ukraine (2016) “Order of Ministry of economic development and trade of Ukraine “On approval of the Department of Tourism and Resorts”, available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=f986105f-102a-47f7-b5f0-fefebb9c20a3&tag=PolozhenniaProUpravlinnia> (Accessed 25 October 2016).

9. Українське агентство зі стандартизації ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uas.org.ua>.

Ukrainske ahentstvo zi standartyzatsii DP «Ukrainskyi naukovo-doslidnyi i navchalnyi tsentr problem standartyzatsii, sertyfikatsii ta yakosti» [Ukrainian Scientific-Research and Training Center of Standardization, Certification and Quality Problems], Available at: <http://www.uas.org.ua> (Accessed 25 October 2016).

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667 «Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів» [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-п>.

Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), “Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine“ On approval of the State Service of Ukraine on issues of food safety and consumer protection”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-п>.

Дата надходження авторського оригіналу в редакцію: 19. 12. 2016 р.

Цель. *Исследование институционально-правовой основы государственного регулирования и содействия развитию туризма Украины.*

Методика. *Исследование базируется на комплексном анализе институционально-правовых основ государственного обеспечения развития туризма. Используются диалектический метод научного познания, а также комплекс общенаучных методов гносеологии: теоретического обобщения, графического и исторического, группировки, методов статистического и математического анализа.*

Результаты. *Предложены два блока государственного регулирования и управления развитием рынка туристических услуг, а именно: институционально-правовой и социально-экономической. Институционально-правовой блок предложено реализовывать путем развития нормативно-правовой базы в сфере туристской предпринима-*

тельской деятельности, четкой регламентации полномочий органов государственной власти по вопросам регулирования и управления развития рынка туристических услуг, совершенствования организационной структуры органов власти для обеспечения государственной поддержки туризма, гармонизации национального законодательства в сфере туризма с международным. Социально-экономический блок предложено воплощать путем активизации финансово-кредитной и инвестиционной поддержки развития туризма, внедрения градации системы льгот, льготных каникул, привлечения туристических предприятий к выполнению государственных заказов по поставке услуг, содействия привлечению иностранных инвестиций. Определено, что основными путями реализации государственной политики в области туризма является лицензирование, сертификация туристических услуг и контроль над соблюдением законодательства. Исследовано, что данные векторы реализуются сетью государственных органов, которые в рамках своих полномочий обеспечивают осуществление государственной политики в области туризма в определенном направлении.

Ключевые слова: туризм, туристический бизнес, туристический рынок, управление, развитие, лицензирование, стандартизация, сертификация, контроль.

Objective. The purpose of the article is to investigate the legal and institutional foundations of national regulation and the promotion of Ukrainian tourism.

Methods. The research is based on a complex analysis of the institutional and legal framework of the state ensuring tourism development. The dialectical method of scientific cognition is used. The research is also based on the scientific methods of epistemology: theoretical generalization, analysis and synthesis, induction and deduction, forecasting, graphing techniques, statistical and mathematical analysis.

Results. Two blocks of tourist services market state regulation and management are proposed. Institutional and legal block are suggested to implement by the development of the regulatory framework of tourism business, strict regulation government authority, improvement of government organizational structure to provide state support for tourism. Socio-economic bloc offered to implement by enhancing the financial and investment support of tourism development, involvement of tourism enterprises to carry out public contracts for the supply of services, promoting the attraction of foreign investments. It was determined that the main ways of realization of the state policy in the field of tourism is the licensing, certification and control of tourist services. These vectors are realized by network of state bodies, which provide realization of state policy in the field of tourism in a certain direction.

Keywords: tourism, tourism business, tourism market, management, development, licensing, standardization, certification, control.